

Kính thưa Thầy và các Thầy Cô!

Chúng con xin phép chia sẻ một số nội dung chính mà chúng con ghi chép trong bài Thầy Vọng Tây giảng từ 4h50' đến 6h00', sáng Chủ Nhật, ngày 22/02/2026.

PHẬT HỌC THƯỜNG THỨC

Bài 349: Phật học và học Phật là hai việc hoàn toàn khác biệt

Từ xưa đến nay, chúng ta vốn không phân biệt rõ ràng sự khác biệt giữa người chân thật học Phật với người chỉ tham cứu giáo lý, hay người dùng danh nghĩa học Phật để tô điểm cho bản thân nhằm có được tên tuổi và mưu cầu lợi ích riêng; về điều này, Hòa Thượng nói: ***“Nếu như chúng ta chân thật học Phật thì phải biết đem giáo huấn của Phật, Bồ Tát thực tiễn ngay trong cuộc sống thường ngày, biến lời giáo huấn đó trở thành tư tưởng của chúng ta, trở thành kiến giải của chúng ta, trở thành lời nói và hành động của chúng ta. Có được như vậy thì mới chân thật có thọ dụng, chân thật có lợi ích.”***

Người sau khi được học mà biết dừng lại mọi tập khí xấu ác của mình thì đó mới thực sự là người biết học; trái lại, nếu vẫn để tập khí xấu ác dẫn khởi thì chẳng khác nào chúng ta đang nuôi dưỡng những thói quen xấu ấy ngày một lớn thêm. Để giúp chúng ta đạt được cái ***“thật học”***, Hòa Thượng đã chỉ dạy phương pháp: đó là phải đem giáo huấn của Phật biến thành tư tưởng, thành kiến giải, thành lời nói và hành động của chính mình. Hiện tại, do thái độ thờ ơ và vô tâm, chúng ta thiếu đi sự quán sát, dẫn đến việc mãi mê chạy theo những hư danh ảo vọng mà lãng quên những việc làm chân thật mang lại lợi ích cho chúng sanh.

Trong những ngày Tết vừa qua, tôi quan sát thấy rằng ngoài việc tri ân, báo ân là bổn phận đương nhiên thì thời gian dành cho việc này thực chất không nhiều; phần lớn thời gian còn lại, con người thường chìm đắm trong vọng tưởng và dục vọng. Mọi người đều nói mình quá bận, nhưng hãy thử xét lại xem đó có thực sự là bận rộn hay chỉ là những lời nói đăi bôi, thiếu chân thật với nhau? Mỗi chúng ta cần phải tự quan sát xem việc mình làm có đang thực sự giúp ích cho ai đó hay không; đặc biệt, nếu đối tượng là người có sức ảnh hưởng và có thể giúp ích cho nhiều người khác, thì liệu chúng ta có nên dốc sức thực hiện hay không?

Mấy ngày nay tôi vẫn ở nhà trồng rau, tưới cây và quan sát vườn rau qua camera mà không đi đâu cả. Chúng ta hãy suy nghĩ xem, rau được trồng là để

tặng cho mọi người, nên chỉ cần một người trực vườn lơ là, xem thường trách nhiệm thì tổn hại sẽ rất lớn. Hai vườn rau ở Hòa Phú và Hà Nội trước Tết vốn rất đẹp, chỉ cần qua mấy ngày mọi người buông lung trong vọng tưởng, không có sự quán sát sâu sắc thì có lẽ sẽ phải làm lại từ đầu, nếu thế tổn thất sẽ đến đâu nữa? Diễn hình như vườn rau ở Sóc Trăng trước đó, chỉ vì một chút tùy tiện mà gần ba tháng không có rau thu hoạch; dù nước vẫn chảy, dinh dưỡng vẫn cung cấp, tiền điện và công sức vẫn tiêu tốn như vậy nhưng do sự vô tâm, tùy tiện mà dẫn đến tổn thất lớn thay vì mang lại lợi ích cho mọi người.

Có những người còn tự cho mình cái quyền hành động thiếu trách nhiệm; nếu tình trạng này cứ tiếp diễn dài lâu thì đời sau không thể tốt bằng đời trước, và đời sau nữa sẽ lại càng tệ hơn. Cứ như thế, chúng ta không thể nào phát dương quang đại Phật pháp và các chuẩn mực của bậc Thánh Hiền. Nguyên nhân chính là vì tất cả đang chìm đắm trong việc thỏa mãn tư dục, tư lợi và tư tình cá nhân, nên không thể hướng tầm mắt đến cái lớn, cái chung, đến những giá trị chân thật và thiết thực cho chúng sanh; trong khi đáng lẽ ra, người sau phải tốt hơn người trước thì mọi việc mới có thể phát triển tốt đẹp bền vững.

Cho nên, chúng ta phải quán sát xem việc gì cần làm và việc gì không nên làm. Hàng ngày, có lẽ chúng ta đang làm nhiều việc không cần thiết, thậm chí còn làm tổn hại đến hình tượng của người học Phật và người học Văn hóa Truyền thống; điều này khiến chúng ta trực tiếp có lỗi với Cha mẹ, Thầy tổ, Phật, Bồ Tát và có lỗi với chúng sanh đời sau. Trong mọi lĩnh vực, nếu có việc gì tôi làm không được mà người khác làm được, tôi luôn cố gắng thành toàn và tạo điều kiện thuận lợi để họ đạt được mục tiêu vì lợi ích cộng đồng và xã hội. Tôi không vì sự tự tư ích kỷ của bản thân mà hạn chế hay bó hẹp không gian hành thiện của người khác; trái lại, nếu sự có mặt của ai đó quan trọng hơn mình, chúng ta phải biết thành toàn cho họ, bởi đó chính là công đức và phước báu. Tuy nhiên, rất hiếm người khởi được ý niệm như vậy, đa phần đều chỉ mong thỏa mãn tư dục, tư lợi và tư tình mà không thấy được đại cuộc; do đó, làm sao chúng ta có thể phát dương quang đại Phật pháp và chuẩn mực Thánh Hiền?

Điều quan trọng nhất là mỗi người phải làm thật tốt vai trò, bổn phận của mình; bên cạnh đó, cần nhìn nhận xem bản thân có thể hỗ trợ được gì cho người khác. Đúng như sách Đệ Tử Quy dạy: khi người lớn gọi mà người được gọi không

có mặt thì mình phải chủ động hỗ trợ làm thay. Thậm chí, chúng ta phải thấu hiểu được việc người lớn sắp làm, ý người lớn đang nghĩ tới chứ không nhất thiết phải chờ họ mở lời; nếu có được năng lực quan sát tinh tế đó, chúng ta sẽ làm được nhiều việc hữu ích. Chúng ta thường nghe chữ “*Hiếu*” với cha mẹ bao gồm hiếu thân và hiếu tâm; nghĩa là bên cạnh việc phụng dưỡng thân thể, chúng ta còn phải thấu hiểu và đáp ứng tâm ý của cha mẹ ngay khi họ vừa khởi niệm.

Giáo huấn của Phật, Bồ Tát chính là những điều các Ngài đã thực hành; vậy nên nghe lời các Ngài cũng chính là làm theo những gì các Ngài đã làm. Nếu chưa hiểu hết lời dạy của Phật, Bồ Tát, chúng ta có thể thông qua lời dạy và những việc làm thực tế của Hòa Thượng để noi theo. Mấy chục năm qua, mọi người hãy quán sát xem có điều gì tôi bỏ cuộc hay làm dở dang không? Tôi không có ý khoe khoang, mà chỉ đang cố gắng thực hiện đúng lời Tổ Ấn Quang dạy là “đốn luân tận trách”. Hòa Thượng chỉ dạy rằng: chân thật học Phật thì phải biết đem giáo huấn của Phật, Bồ Tát thực tiễn ngay trong cuộc sống thường ngày, biến lời dạy đó trở thành tư tưởng, kiến giải, lời nói và hành động của chính mình. Thế nhưng, hiện tại chúng ta lại để tư tưởng và kiến giải của mình bị dẫn dắt bởi sự tự tư tự lợi và tư tình cá nhân; với cách làm như thế, liệu Phật pháp và chuẩn mực Thánh Hiền có thể phát triển tốt đẹp được không?

Hằng ngày, tôi đều dành thời gian quan sát các vườn rau hai lần vào buổi sáng và buổi trưa; việc làm này không phải xuất phát từ sự cầu toàn hay tâm tham cầu, mà đơn giản vì tôi không muốn bất kỳ một sơ suất nhỏ nào gây ra tổn thất, làm mất đi lợi ích của chúng sanh. Dẫu rằng việc có lợi hay không có lợi đối với cá nhân tôi chẳng quan trọng, nhưng xét kỹ thì nếu mang lại lợi ích cho đại chúng vẫn là điều tốt đẹp hơn; tôi thực hiện điều đó hoàn toàn không phải để thu lợi hay kiếm tiền cho riêng mình, bởi vườn rau của chúng ta được trồng nên vốn không phải để phục vụ mục đích buôn bán hay kinh doanh.

Cho nên, nếu có thể thực tiễn lời Phật dạy vào ngay trong đời sống của mình thì chúng ta chắc chắn sẽ đạt được sự thọ dụng và lợi ích chân thật; sở dĩ chúng ta chưa có được những điều đó, chẳng qua là vì bản thân làm chưa thật hoặc chỉ đang “*giả làm*” mà thôi. Thực tế có rất nhiều hoàn cảnh thuận lợi để chúng ta tu hành và tịnh tâm nhưng chúng ta lại chẳng hề ưa thích; điển hình như hai vườn

rau ở Sơn Tây và Hòa Phú mấy hôm nay vốn không một bóng người, dù đó là những nơi thanh tịnh nhất nhưng lại chẳng có ai tìm đến.

Cho nên hằng ngày, chúng ta phải tự quán sát xem việc làm của mình đã thực sự tốt chưa; nếu chưa tốt thì phải nỗ lực làm cho tốt, hoặc nếu bản thân làm chưa tốt thì có thể hỗ trợ, thành toàn và tạo điều kiện thuận lợi để người khác phát huy khả năng nhằm mang lại lợi ích cho chúng sanh, bởi đây mới chính là tâm Phật. Nếu hằng ngày chỉ niệm Phật cho có lệ mà tâm không có Phật thì đúng như các bậc Tổ sư Đại đức đã dạy: *“Miệng niệm Di Đà tâm tán loạn, đau ốm rất hòng chỉ uống công”*. Chúng ta phải giữ được tâm thái như vậy, không sợ được mất, không sợ khổ cực; riêng bản thân tôi hiện nay, tâm tuy có thừa nhưng sức lực lại chẳng đủ.

Hòa Thượng nhắc: *“Trước kia khi chưa học Phật, người khác phê bình ta, mắng nhiếc ta, ta thường hay sân hận, trong tâm đầy bất bình. Hiện tại, học Phật rồi, người ta có mắng, có nhục mạ, có hủy báng ta, thì ta cũng không tức giận. Chẳng những chúng ta không có hiện tượng bất bình mà còn hoan hỷ tiếp nhận, chăm chỉ, nỗ lực phản tỉnh”*.

Khi nghe những lời mắng nhiếc hay phê bình, chúng ta phải nỗ lực phản tỉnh; về điều này, Hòa Thượng từng dạy rằng: “Ban đầu không chịu nổi nhưng vẫn phải cắn răng mà chịu.” Tuy nhiên, nếu vẫn còn phải "cắn răng" thì chúng ta vẫn chưa thực sự buông xả được; do đó, không chỉ dừng lại ở việc nhẫn nhịn, chúng ta còn phải có tâm hoan hỷ tiếp nhận và sinh lòng cảm ơn sâu sắc. Sở dĩ phải cảm ơn là vì họ đang giúp tiêu trừ nghiệp chướng cho mình; theo lời Hòa Thượng, nếu chúng ta thực sự có lỗi thì phải biết phản tỉnh, sửa đổi và tự làm mới bản thân, còn nếu chúng ta không có lỗi mà vẫn bị mắng nhiếc thì đó chính là họ đang thay mình tiêu nghiệp. Cho nên, dù có lỗi hay không có lỗi, chúng ta đều cần khởi tâm tri ân đối với người đã mắng mình.

Hòa Thượng nói: *“Ta bị oan uổng thì người mắng oan cũng có ân đức với ta. Ta không bị oan uổng tức người ta mắng đúng, thì người mắng ta cũng có ân đức với chúng ta. Vậy thì làm sao mà sân si! Họ không nhắc nhở thì chúng ta lại lơ là, chúng ta không có sự phản tỉnh. May mắn là họ nhắc nhở nên chúng ta mới phản tỉnh, mới có thể thay đổi tự làm mới. Vậy thì, làm sao mà không cảm kích cho được.”*

Đây là trong nghịch cảnh, nghịch cảnh vẫn giúp chúng ta dễ nhận ra. Tuy nhiên, chúng ta hiện nay đang ở mức cố gắng cảm kích, phải cắn chặt môi mà cảm kích chứ chưa phải là hoan hỷ cảm kích. Còn trong thuận cảnh, chúng ta khó lòng nhận ra. Hòa Thượng nói: ***“Trước đây, người ta tán thán mình, mình thấy vui, cảm thấy đáng được tự hào, đáng được kiêu ngạo.”*** Có thể nói tâm bệnh này thật ra là thâm căn cố đế của mỗi chúng ta.

Hòa Thượng tiếp lời: ***“Sau khi học Phật rồi, người khác tán thán ta, trong tâm ta nhất định phải hồi quang phản chiếu. Họ tán thán những chỗ tốt này của ta, ta có làm được hay không. Nếu không phải là đức hạnh chân thật của mình mà người ta lại tán thán, thì chính mình phải sanh tâm hổ thẹn. Nếu như sự việc được tán thán là thật thì chính mình có sanh tâm ngạo mạn hay không, có sanh tâm hoan hỷ hay không? Nói một cách rõ ràng hơn là ta có động cảm tình hay không? Nếu như có động thì lập tức phải cảnh giác, lập tức phải thúc liễm. Động cảm tình thì là phạm phu rồi! Đó là người chưa giác ngộ!”***

Trong sách Đệ Tử Quy có dạy rằng: “Nghe khen sợ, nghe lỗi vui”, tuy nhiên trên thực tế, chúng ta khi nghe lời khen ngợi thì vẫn cảm thấy thích thú. Ngay cả bản thân tôi, dù nghe khen đã không còn cảm giác gì, nhưng khi nghe người khác mắng nhiếc vẫn không tránh khỏi cảm giác buồn phiền. Trong quá trình tu học Phật pháp, thật không dễ dàng để khẳng định cảnh giới của bản thân, vậy mà vẫn có những người tự đắc khoe khoang mình đã đạt được cảnh giới này hay cảnh giới nọ, vốn đều là những tầng bậc của hàng Bồ Tát. Thế nhưng, ngay trong cuộc sống thường ngày, những điều nhỏ nhất họ lại chưa làm được; chỉ cần đối mặt với một chút hư danh hay lợi lộc nhỏ nhoi, họ liền lập tức bị cuốn vào vòng xoáy của danh lợi.

Hôm nay đã là mừng 6 Tết, không biết chúng ta đã thực sự cảm thấy "tan nhát" với dư vị của bánh chưng, củ kiệu hay đã tỉnh táo sau những cơn say sưa của ngày Tết hay chưa? Rõ ràng, chúng ta vẫn thường chìm đắm trong những vọng động của tình thức mà không hề hay biết; thậm chí, có những người trong mấy ngày Tết vừa qua lại cảm thấy tâm hồn buồn chán và trống rỗng. Nguyên nhân của sự trống rỗng đó chính là vì họ quá nhàn rồi; hễ còn để tâm động theo tình cảm, cảm xúc thì vẫn còn là hàng phạm phu chứ chưa phải là người giác ngộ. Hòa Thượng nói: ***“Vậy như thế nào là người giác ngộ? Là người như như bất***

động! Tuy là như như bất động nhưng không phải là gỗ đá, vẫn hiểu được hằng thuận chúng sanh. Không phải gỗ đá mà nhân tình không thông là sai! Nhân tình phải thông và cũng phải khiêm tốn, khiêm nhường.”

Người “*như như bất động*” không có nghĩa là giống gỗ đá hay không có tình cảm; bởi nếu không khéo léo trong cách tu học, chúng ta có thể khiến người khác hiểu lầm rằng người học Phật là những kẻ không hiểu nhân tình thế thái, không làm tròn những bổn phận căn bản như hiếu kính cha mẹ, kính trọng trưởng bối hay những việc cần làm trong đời sống. Do đó, Hòa Thượng chỉ dạy rằng “*nhân tình phải thông*”, mà điều này theo lời Tổ Ấn Quang chính là “*đốn luân tận phận*” – nghĩa là phải dốc hết sức để hoàn thành trọn vẹn vai trò và trách nhiệm của chính mình; chứ tuyệt đối không phải hiểu “*như như bất động*” là không làm việc gì hay không thông hiểu nhân tình. Theo lời Hòa Thượng chỉ dạy, cảnh giới của người thực sự đạt đến sự “*như như bất động*” chính là người thông thấu nhân tình, hiểu rõ đạo lý hằng thuận chúng sanh và luôn giữ lòng khiêm tốn, khiêm nhường.

Hòa Thượng nói: “***Được khen không vui, bị chê không buồn và tuyệt đối không nên có tâm cho rằng mình đáng được kiêu ngạo, đáng được tự hào.***” Có những người, trong đời sống của họ không thông nhân tình. Họ cũng học Phật, cũng ăn chay, nhưng nhiều Tết đã không về thăm cha mẹ. Tuy rằng không dụng tâm “*Cảm tình mà làm việc*”, tức là không động nhân tình, thế nhưng phải thông nhân tình, nghĩa là phải làm được tất cả những việc cần làm. Đó là Hiếu dưỡng phụ mẫu, Phụng sự sư trưởng, Từ tâm bất sát, Tu thập thiện nghiệp. Cho nên, dù tâm bất động nhưng hành vi vẫn phải biết tùy thuận, thông hiểu nhân tình, đi kèm với thái độ khiêm tốn, khiêm nhường và cung kính; bởi lẽ, một người đã không động nhân tình mà lại cũng không thông nhân tình thì thực sự là người chẳng có đạo nghĩa gì. Qua bài học hôm nay, Hòa Thượng đã chỉ dạy chúng ta về sự khác biệt giữa “*Phật học*” và “*học Phật*”; trong đó, người chân thật học Phật phải biết đem giáo huấn của Phật và Bồ Tát thực tiễn vào đời sống, biến lời dạy đó trở thành tư tưởng, kiến giải và hành vi của chính mình./.

Nam Mô A Di Đà Phật

Chúng con xin tùy hỷ công đức của Thầy và tất cả các Thầy Cô!

Nội dung chúng con ghi chép lời giảng của Thầy có thể còn sai lầm và thiếu sót. Kính mong Thầy và các Thầy Cô lượng thứ, chỉ bảo và đóng góp ý kiến để tài liệu học tập mang lại lợi ích cho mọi người!